N°. 723. **DE GRONDWET.** 1855.

ZONDAG 23, MAANDAG 24 SEPTEMBER.

VERSCHIJNT
Alle dagen, behalve Zon- en Feestdagen.

ABONNEMENTSPRIJS:
Voor 's Gravenhage per 3 maanden . . . . . . ƒ 4.50.
Voor de overige steden des Rijks . . . . » 5.50.

UITGEVER-DIRECTEUR:
C. H. SUSAN, Jr., te 's Gravenhage.
Hoofd-Correspondenten M. Schooneveld en Zoon,
Beursteeg, te Amsterdam.
Brieven franco aan het Bureau De Grondwet.
Jan Hendrikstraat, n°. 259.

PRIJS DER ADVERTENTIEN:
Van één tot zes regels. . . . . ƒ [illegible]
Voor elken regel meer. . . . . » 0.15.
Behalve de 35 cts. zegelgeld.
Aankondigingen van geboorte, huwelijk en overlijden worden geplaatst tegen betaling van ƒ 1, het zegelregt daaronder begrepen.

Broodbereiding.

Terwijl bijna in elke gemeente van ons land de vraag behandeld wordt, of de accijns op het gemaal geheel en al uit de rij onzer belastingen zal verdwijnen en de industrie der meelbereiding in haren geheelen omvang alzoo van alle lasten en belemmeringen moet worden ontslagen, komt men ook in andere landen meer en meer tot de overtuiging, dat de volksvoeding op geene meer afdoende wijze kan worden bevorderd, dan door de meeste vrijheid aan den handel en de fabricatie van meel te laten. De banden en monopoliën, waarin het broodbakkers- en molenaarsbedrijf tot dus verre gekneld waren, zijn belemmerend voor elken vooruitgang, de winsten worden daardoor verminderd van hen, die men bij de wet of bij reglementen begunstigt, en de broodbereiding zou betere, gezondere en goedkooper producten leveren, indien zij meer vrijheid genoot. Wij meenen, dat onze lezers niet ongaarne het belangrijke artikel in het *Journal des Débats: over de voedingsmiddelen*, op de Parijsche Tentoonstelling geëxposeerd, zullen lezen. Zij zullen daaruit zien, welke hulpmiddelen den handel en de fabricatie van graan reeds ten dienste staan, en welke vorderingen zij zouden kunnen maken, indien hunne vrijheid niet beperkt werd door bepalingen, die juist eene tegenovergestelde werking moesten hebben.

Men kan geen beter voorbeeld vinden van de nutteloosheid van het reglementaire stelsel, waardoor de verschillende takken van nijverheid tot geslotene corporatiën worden gevormd, elk voorzien van het monopolie van eene fabrikatie, dan de broodbereiding. Indien er eene kunst is, waarvan de technische en commerciële vorderingen onontbeerlijk zijn voor de menschelijke maatschappij, van hare vorming af, dan is het zonder twijfel die, welke ten doel heeft haar de eerste en voornaamste levensbehoefte te verschaffen, en echter kan men gemakkelijk constateren, dat geene fabrikatie zoozeer ten achteren is en zoo nabij aan zijn uitgangspunt in de praktijk dan die, waarvan men gebruik maakt om de meelvruchten te veranderen in dat lekkere en voedzame voortbrengsel, dat den mensch onontbeerlijk is, als hij het eenmaal geproefd heeft.

Men begrijpt ligtelijk, dat de natuurlijke zorg der regenten voor het onderhoud der volken, ten opzigte van het koorn en de verschillende wijzen van bereiding, het karakter van eene lastige voogdij heeft aangenomen; er bestaat geene administratie, die verlangende de degelijkheid, de gezondheid en den lagen prijs van het brood te verzekeren, zich hare pligten niet te groot heeft voorgesteld, en die om daartoe te komen geene reeks maatregelen heeft genomen, waardoor een gestreng toezigt werd gevestigd, waarbij beperkingen werden gevoegd, waarvan een monopolie het laatste woord was. Op deze wijze zijn verschillende belemmeringen bij alle volkeren aangebragt in den graanhandel, het malen en vooral het broodbakken; elk dezer afzonderlijke takken van nijverheid heeft slechts voordeel kunnen trekken van den algemeenen vooruitgang, naar mate de beschermende maatregelen meer en meer werden opgeheven. De best beschermde van allen, omdat zij het definitieve voortbrengsel, het brood, levert: de bakkerij, rond welke men alle gunsten van de wet meende te sluiten, en die niet alleen tegen vreemde mededinging, maar zelfs tegen de medeburgers werd beschermd, is om zoo te zeggen stationnair gebleven.

De algemeene tentoonstelling te Parijs zal niet alleen tot resultaat hebben den vooruitgang in alle zaken te bevorderen, door mededeeling en vergelijking der feiten, die in elk der verschillende takken van arbeid zijn waargenomen; zij zal ook groote staathuishoudkundige waarheden aan het licht brengen; er zal ongetwijfeld vooruitgang door ontstaan voor dat groote beginsel, dat de verlichting van onze eeuw eindelijk op den voorgrond begint te stellen, en dat, naar wij hopen, weldra niet meer miskend zal kunnen worden: er is geene organisatie van de nijverheid, van den arbeid mogelijk, behalve die natuurlijke orde, die zich zelve door middel van de vrijheid regelt. Zoo als Frédéric Bastiat teregt schreef, de nijverheid kan geen dringender verzoek aan de regenten doen, dan dat van Diogènes aan Koning Alexander: *»ga uit de zon,«* en de grootste gunst, die zij moet trachten te verkrijgen, is, dat zij in vrede de vrijheid kunne uitoefenen, die haar levensbeginsel uitmaakt.

De groep der industrie, waarmede wij ons heden bezig houden, is meer dan eenige andere in dit geval. Het publiek moet eindelijk overtuigd worden, dat graan, meel, brood en vleesch niets anders zijn, dan koopwaren, waarvan de voortbrenging en het vervoer vrij moeten zijn, indien men wil dat concurrentie van den eenen kant, goedkooper fabricaat van den anderen, overvloed en goedkoopte zullen aanbrengen. Het was eene der schoonste overwinningen van Turgot, onder Lodewijk XVI, de vrije circulatie der granen te hebben verkregen, het is eene van die handelingen, waarvoor het nageslacht hem den meesten dank verschuldigd is. Het gevolg is zeer natuurlijk op te maken voor alle takken van nijverheid, die in verband staan tot de voeding van het algemeen.

Onze meening is bovendien, dat om de bakkerij groote vorderingen te doen maken en hare voortbrengselen tegen lage prijzen te doen leveren, zij zich met het malen moet kunnen vereenigen. Zonder dat, en de Tentoonstelling bewijst dit onzes inziens, kan men slechts zwakke pogingen tot vooruitgang doen en niet wezenlijk vooruitgaan.

Wat gebeurt er inderdaad? De bakker, die tot een zeer beperkt getal klanten en een bepaalde voortbrenging beperkt is, is met zoo vele onkosten belast, dat hij met eene vrij aanmerkelijke ruimte nog slechts geringe voordeelen trekt, hetgeen hem niet veroorlooft verbeteringen in te voeren, die ook op kleine schaal niet te verwezenlijken zijn. Onder zulke omstandigheden hangt de bakker bijna altijd af van het krediet, dat de molenaar hem verleent, en deze afhankelijkheid heeft groote moeijelijkheden voor hem ten gevolge.

Wat den molenaar betreft, deze kan slechts twee wegen volgen: of hij werkt op de kwaliteit en in dat geval moet hij zijne voordeelen zoeken te vermeerderen door vervalsching, of hij handelt op ruimer schaal en hij speculeert op het verschil tusschen de graansoorten; in beide gevallen is weinig gelegenheid om naar wezenlijken vooruitgang te streven, en is de fabriekatie slechts eene bijzaak van het vak.

Een blik op de tegenwoordige broodprijzen te Parijs, die tot voorbeeld kunnen worden genomen, zal dit juister doen uitkomen. Op dit oogenblik kost goed graan 30 fr. het hectoliter, dat is 40 fr. per quintaal; het graan levert bij het malen 60 pCt. meel 1ste kwaliteit, 15 pCt. meel 2de kwaliteit en 25 pCt. afval. Het meel kost 57 frs. en 52 frs., het afval 10 frs. per quintaal; daaruit volgt dat 40 frs. koorn den molenaar 44 frs. 50 c. opleveren. Het malen kost in een goeden molen 75 c. ongeveer per quintaal graan, zoodat de winst bijna 4 frs. beloopt, hetgeen reeds veel is en echter is het dikwijls nog meer.

De bakker moet het meel 57 frs. de 100 kilogr. betalen, dat is bijna 90 frs. per zak van 157 kil.; het stelsel, waarop de broodzetting rust, bepaalt dat hij uit dien zak meel 100 brooden van 2 kil. moet maken en schenkt hem 10 frs. voor kosten van bereiding; hij moet dus 200 kil. brood 1ste kwal. voor 200 frs. of 1 kil. voor 50 c. verkoopen.

Indien dus de bakker drie zakken per dag bakt, dan komen zijne onkosten slechts op ongeveer 10 frc. per zak; zij nemen af bij een grooter fabrikaat; maar indien hij slechts twee zakken bakt, dan geeft hij minstens 12 frs. per zak uit, meer dan de zetting toelaat. Daar op de 600 bakkers te Parijs, die ten hoogste te zamen 2000 zakken per dag verbakken, meer dan drie vierden slechts 2 of 3 zakken per dag gebruiken, vragen wij: waar blijft hunne winst? Zij komt hieruit voort, met 157 kil. meel bakken zij niet 200 kil. brood, maar wel 210 kil. maken. Zietdaar dus eene winst van 5½ pCt. op den prijs van het brood. Vervolgens voegt men ¼ of ⅕ gedeelte meel, tweede kwaliteit, bij de eerste; voorts zijn er handgrepen, als het mengen van gekookt meel of grutten in het deeg, waardoor het water bij het bakken opgeslorpt wordt en de winst met 2 à 5 pCt. vermeerdert, zonder het product te bederven, maar zeker ten nadeele van den verbruiker, die dat water als brood betaalt. Men moet zich dus niet te zeer verontrusten over het lot der bakkers; men ziet echter, dat deze reeks kleine kunstgrepen hun geene genoegzaam voortdurende voordeelen kan verzekeren, om hun tot groote pogingen tot verbetering in staat te stellen. Zoo wordt dan het brood overal op de eenvoudigste wijze bereid. Het wordt gemengd met de asch en de kolen in den oven en wat erger is, met de uitwasemingen der takkebossen.

Laat ons zien, welke cijfers men kon verkrijgen, indien de broodbereiding zoo vrij was als de katoenfabrikatie, in plaats van aan eene geslotene corporatie te zijn overgeleverd, die zelve door beperkingen omringd is, bij wijze van tegenwigt tegenover het monopolie. Onderstel eene bereiding van 60 zakken meel per dag, die, in eene fabriek bewerkt, eene vrij goede vergelijking veroorloven; zij kon, toch tien molens, vijf mechanische troggen, vijf ovens, benevens magazijnen, graanzolders, de mechanische zeef en alle noodige bijzaken bezighouden; deze fabriek zou ten hoogste 300,000 frs. kunnen kosten, daaronder begrepen de noodige fondsen voor dagelijksche uitgaven. Iedere zak meel van 157 kil. zou daar kosten: 210 kil. graan, waarvan 190 tarwe, ad 40 frs. en 20 kil. rogge ad [illegible], benevens 1.60 frs. voor het malen, te zamen 82.60 fr.; hiervan moet men aftrekken de opbrengst van 52 kil. afval; de kostende prijs van een zak meel is dus 77.40 fr.

De kosten van bakken voor zulk eene fabriek (6,315 brooden van 2 kil. per dag) zouden slechts op 3 frs. per zak komen; 105½ brooden zouden dus 80 frs. 40 c. kosten, dat is bijna 38 c. per kil. Indien de concurrentie den fabrikant noopte zich met 2 c. voordeel per kil. brood te vergenoegen, hetgeen echter op een totaal verbruik van 12,630 kil. brood, 253 frs. winst daags of 92,000 frs. 's jaars, meer dan 30 pCt. van het kapitaal, zou maken, dan zou de verbruiker een gezond, zuiver en goed brood tegen 20 pCt. minder dan thans kunnen hebben.

In den tegenwoordigen staat van zaken is het blijkbaar, dat elk vrij groot huishouden een aanmerkelijk voordeel geniet zijn eigen brood te bakken, als men niet versch brood verlangt. Door fabriek-arbeid zou het omgekeerde ontstaan en de boer zou er bij winnen zijn graan te verkoopen om brood te koopen. Het brood, dat dan eene courante koopwaar zou worden, zou op zekere afstanden kunnen worden vervoerd, want het zou juist dezelfde hoeveelheid graan vertegenwoordigen.

De twee thans gescheidene industriën: het malen en het broodbakken, konden vereenigd nog met voordeel de bereiding van stijfsel en voedend deeg bedrijven. Wij komen daarop terug.

De tentoonstelling te Parijs levert niets zeer belangrijks op, wat het malen betreft: zij is vrij arm in dit opzigt en biedt ons bijna niets nieuws aan. De uitmuntende zuiveraar van den heer Vachon is zeer gelukkig gewijzigd, zoodat hij thans een zeer eenvoudige toestel is, die weinig krachtsinspanning vereischt, niet duur is en echter 18 à 20 hectoliters graan per dag van 12 uren schoonmaakt en zuivert, door de kracht van één man of zelfs van een kind. Deze toestel, die aanvankelijk slechts de schifting bewerkstelligde, door middel van gaten van eene zekere grootte, die in metalen bladen gemaakt waren, waardoor de bolletjes en de steentjes teruggehouden werden en [illegible] naar believen strooide, is thans verbeterd door het aanbrengen van een ventilator, die het graan zuivert van de stof en de losse onreine deelen, van eene kleine zeef, met driekante gaten, die het koorn van alle grovere ligchamen zuivert, van eene zeef, die de kleinere zelf-

standigheden wegneemt, terwijl een cylinder de ronde korrels en de vreemde voorwerpen afzondert, die zich onder het graan bevinden. De cylinder-vormige zeef van den heer Pernollet is ook een eenvoudige toestel, die niet hoog in prijs is en goed, maar niet zoo volledig werkt. Eindelijk heeft de kundige bouwmeester van de molens van Saint Maur, de heer Touaillon, eene zeef- en schiftmachine uitgevonden, die uitmuntend werkt, lang duurt en zeer goedkoop is.

De tentoonstelling van molensteenen dient vooral om de onmiskenbare voortreffelijkheid der molensteenen van Brie te doen uitkomen en de zeldzame gemakkelijkheid, waarmede deze steenen in werking gebragt worden, om juist het gewigt en de hoedanigheid der voorwerpen te hebben, die eene molen vormen. De heer Touaillon, aan wiens raadgevingen en medewerking deze verbetering voornamelijk te danken is, verzendt dan ook molensteenen van La Ferté-sous-jouarre naar alle landen der wereld.

Wij moeten ook de gazen-builders van Mw. Mauvielle vermelden, waarvan de zijde naar zekere trapsgewijze regeling is geweven, en het mechanisme van den heer Mauzaine, waardoor de bewegingen van den molen zonder schok, zonder stilstand van het rad en zonder het meel van plaats te doen veranderen, geregeld kunnen worden.

De eenige volledige molen is door de heeren Froment, Fontaine en Brault geëxposeerd; deze toestellen bevatten drie nieuwe zaken: een graanwasscher, die het water door de middelpuntschuivende kracht weder doet wegloopen; eene zeef, die men moet zien werken, ten einde de noodige hoeveelheid water en de kracht te kunnen beoordeelen; en eindelijk molenraderen, die zonder riemen of tanden werken.

Deze laatste uitvinding is nog verre van door de praktijk bekrachtigd te zijn; de vraag is: of men meer kracht uitoefent door wrijving of door de tanden der machine in beweging te brengen? ontstaan er minder breuken door? in één woord is het gebruik goedkooper? Langdurige ondervinding alleen kan dit leeren.

In de Engelsche tentoonstelling vindt men heerlijke metalen platen om te ziften en te builen, in ijzer en koper, van den heer Combe. Men ziet er, die tot duizend draden per vierkante Engelsche duim bevatten.

De metalen molen van den heer Hurwood, waarvan het beweegbare gedeelte uit twee molensteenen bestaat, uit concentrisch elkander doorsnijdende ringen gevormd, verdient aan een langdurig en zorgvuldig onderzoek onderworpen te worden, want indien men er, zooals de uitvinder beweert, met eene paardenkracht en ten koste van slechts 600 frs., 2 [illegible] ponden (graan, koren of meelvruchten) per uur [illegible] kan verkrijgen, dan zou men er evenveel nut van kunnen trekken als van drie paar molensteenen, die vijftien maal meer kosten en waarvoor men tien malen meer kracht noodig heeft; men mag echter betwijfelen, of dit werktuig goed meel zal geven en wel eenig ander nut zal hebben, dan om voor den landbouw of iets dergelijks bestemde meelsoorten te malen.

Men kan nog veel doen op den weg om het graan te pellen, voor dat het gemalen wordt; maar de proeven op dat stuk zijn nog verre van practische resultaten op te leveren.

Er zijn op de tentoonstelling goede pelmachines; wij zullen slechts die van den heer Jérosme en de Belgische molen van den heer Houyet noemen; die van de heeren Lapostollet en Groult leveren goede producten. De Engelsche tentoonstelling vertoont eene machine om gort te pellen, van de heeren Barret, Exall en Andrewes; Oostenrijk eene Amerikaansche machine om de maïs te pellen, door de polytechnische school te Praag gezonden; de maïs-stamper van den heer Marchzelt is eene vrij goede machine, en de heer Hallie, uit Frankrijk, vertoont eene soortgelijke, die even goed schijnt te werken.

Wij hebben, uit het oogpunt van het verkrijgen van goedkoop brood, op de voordeelen gewezen om het malen met het bakken te vereenigen; wij hebben eveneens aangetoond, dat de bakkerij op die wijze verbeterd kon worden en eene nieuwe impulsie ontvangen kon. De voordeelen zouden niet minder groot zijn bij het malen; daarbij zou men, door het dagelijks en tegen gereed geld afzetten der voortbrengselen, eene regelmaat verkrijgen, waardoor het noodlottige element der speculatie meer en meer op den achtergrond zou geraken en men in staat zou gesteld worden, voortaan meer te denken aan verbetering en industriëlen vooruitgang, dan aan handel. Indien het denkbeeld, dat wij ontwikkeld hebben en dat sedert korten tijd door zeer geleerde en kundige schrijvers is voorgestaan, zich mogt verwezenlijken, binnen het tijdperk, dat ons van eene nieuwe tentoonstelling scheidt, dan zullen de vorderingen van het molenaarsbedrijf veel merkbaarder en belangrijker dan thans zijn.

De mechanische troggen zijn zeer talrijk op de tentoonstelling, maar zij komen alleen uit Frankrijk. De [illegible] Dr. Rahoisson, van Bordeaux, is een weinig [illegible] de werking schijnt niet afdoende. Het is eene regthoekige kist, die op eene as draait, welke er niet doorgaat en waar binnen zich een prismatisch raam, uit ijzeren staafjes zamengesteld, beweegt; het is in een woord eene soort van kooi. Het deeg, dat in de draaijende beweging van de kist wordt medegesleept, rekt zich uit en wordt doorsneden door op het raam neder te komen. Het is, zoo als men ziet, eene wijziging van den welbekenden stamper: eene ton, waarin ballen rollen. Het grootste voordeel van deze trog bestaat daarin, dat verschillende groote bakkers te Bordeaux en in het departement der Gironde die aangenomen en zich alzoo voor het mechanisch kneden verklaard hebben. De kneder van den heer Bonnet beweegt zich even als de vorige. Het raam wordt door beweegbare staven vervangen, die vastgemaakt zijn in het dikke hout van den koffer, die cylindervormig is. Een ventilator stelt de gelegenheid open het deeg gedurende de bewerking aan een kouden of warmen luchtstroom bloot te stellen, waar men de verschheid bevordert en het kneden bespoedigt of vertraagt. De kneder van den heer Loisson is een vereenvoudigde kneder van Rolland; die van den heer Marchand is eene complicatie en die van den heer Cadet eene nog grootere complicatie van den kneder van Boland.

De kneder van den heer Moret is eene uitmuntende machine, voornamelijk bestemd om hard deeg voor scheepsbeschuit te kneden. De beweegbare metalen koffer bevat van binnen holle ijzeren armen, waardoor weder andere armen doorgaan, die vastgemaakt zijn aan de vaste as, waarom de toestel zich beweegt. Deze koffer wordt door een middenrif in twee deelen verdeeld; men kan er met eene betrekkelijk geringe kracht het zwaarste deeg mede kneden.

De heer Rolland heeft een kneder zamengesteld, waarvan de as alleen beweegbaar is; deze as is voorzien van twee reeksen gebogene plaatjes, nu eens lange dan weder korte; die twee rijen vormen; zij zijn tegenover elkander gebogen om staan symetrisch en in tegenovergestelde rigting tegen elkander. De halfcylinder-vormige koffer is van hout. In het grootste model van den heer Rolland, waarin zich zestien staven bevinden, kan men 400 kil. deeg in een half uur ongeveer kneden en met de kracht van één man. De verschillende operatiën bij het kneden, namelijk, het vermengen met het water en met zuurdesem, het opblazen enz., geschieden nu eens door ronddraaijende bewegingen in dezelfde rigting, dan weder door voor- en achteruitgaande bewegingen. Het werk van den mensch wordt dus in dezen toestel veel beter nagevolgd en de praktijk veel beter in acht genomen, dan bij de vroeger beschrevene machines.

In den kneder van den heer Boland, die niets tegen zich heeft, dan dat hij een weinig duurder is en een weinig meer krachtsinspanning vereischt dan die van den heer Rolland, is de beweegbare knedende as gewapend met gebogene ijzeren armen, die te zamen een hellend vlak vormen op de halfcylinder-vormige oppervlakte van de kist. Dat stelsel is ongetwijfeld het meest volmaakte en zou resultaten opleveren, die het meest nabij komen aan die, welke men zou verkrijgen door een uitmuntende rol over eene kleine hoeveelheid deeg te doen gaan, terwijl men alle voordeelen van regelmaat, snelheid en uitmuntende vermenging geniet, die een mechanisch agent boven menschenhanden oplevert.

Eene opmerking, die tegen alle mechanische kneders gerigt is, is deze: het zweet van den mensch is eene zuurdesem, waarvan het deeg in deze toestellen zeer gelukkig beroofd wordt. Men moet, om wel te slagen, het ontbreken van deze giststof door eene grootere hoeveelheid zuurdesem vergoeden.

De luchtovens, die verwarmd worden door het brengen van verhitte lucht, onder den bodem van en boven den oven, hebben eindelijk bijna alle belemmeringen overwonnen, die het bakken opleverde en die steeds aan gewone ovens de voorkeur deed geven, waarvan de bodem dadelijk verhit wordt door het verbranden van hout. Deze ovens, die oorspronkelijk door de heeren Lemarre en Jamtel gebouwd zijn, zijn verbeterd door de heeren Grouvelle en Mouchot; zij hebben het voordeel brood te leveren, dat van asch en kolen bevrijd en gelijker gebakken is; maar zij zijn niet goedkooper, wat de brandstof betreft, met de beste ovens, die op de gewone wijze verwarmd worden, vergeleken.

Een oven van Mouchot verbrandt 115 Ned. pond. coke, dat is 4 frs. 60 c. per 1000 kil. brood en de ovens van de militaire broodbakkerij te Parijs, door den heer Lespinasse gebouwd, behoeven om dezelfde hoeveelheid te verbakken, slechts 151 kil. berkenhout, die 4 frs. 83 c. kosten, wanneer men er den prijs van de houtskolen aftrekt.

De oven van den heer Carville, die de beste resultaten oplevert in de militaire bakkerij te Vincennes, is geen eigenlijke luchtoven, want hij wordt evenzeer door uitstraling van warmte als door verhitte lucht verwarmd. De ronde ruimte, die met eene platte zoldering bedekt is, die de oven uitmaakt, is door tegen elkander gelegde aarden pannen gevormd. Hij is geheel omringd door een dubbel bekleedsel met spiraalvormige gaten. De verwarming is goedkooper dan in eenigen anderen oven, en het bakken geschiedt hoogst regelmatig.

Hetgeen den oven van den heer Rolland kenmerkte, is de beweegbaarheid van den bodem, bestaande in een gegoten ijzeren ronde tafel, met tegen elkander liggende aarde pannen bedekt, en op eene vertikale as draaijende; wij gelooven, dat de heer Rolland geene aanspraak kan maken op de uitvinding van den beweegbaren bodem, die reeds sedert lang bij de beschuit-ovens bestaat, noch van de constructie van den bodem en zijne as, die geheel dezelfde is als die, welke Tretgold opgeeft voor de ronde draaijende roosters, die stoomketels verwarmen; maar de schikking is zeer vernuftig, en zijn oven zou de beste der tot nog toe bekende ovens zijn, indien de draaijing van den bodem aanhoudend en langzaam geschiedde, waardoor de verhitting meer gelijkmatig zou worden, en indien de oven een aarden dak had, die goed berekend was voor de uitstraling van de warmte, in plaats van een dubbel gegoten ijzeren bekleedsel. Zoo als hij thans echter is, levert de oven van den heer Rolland de beste resultaten, omdat elk gedeelte van den bodem zich naar willekeur naar den bakker wendt; het brood is spoedig en goed gebakken en voorzeker alle soort gebak; de verwarming is zeer regelmatig en goedkoop.

De maatschappij, die gevormd is om de toestellen van Rolland te verspreiden, heeft zeer ernstige en gewigtige aanspraken op de dankbaarheid van het algemeen, want zij heeft, door de verspreiding van hare toestellen, bijgedragen tot het ontwortelen van de tot gewoonte geworden vooroordeelen der bakkers. Bovendien heeft zij te Fontainebleau de oprigting bewerkt van een model-bakkerij, die tien zakken per dag verbakt, en te Lyon die van eene werkelijke broodfabriek, die voorzien is van de noodige molentoestellen om acht ovens bezig te houden. Dit is een wezenlijke vooruitgang, die wij gaarne onder de aandacht brengen.

Naast de broodfabricatie staat die van beschuit. Voornamelijk bestemd voor de zeevaart en voortbrengselen moetende leveren, die lang bewaard konden worden, heeft deze fabricatie steeds op groote schaal plaats gehad. In plaats van 135 kil. brood tot 100 kil. meel te kunnen maken, zooals de broodbakker doet, moet men 100 kil. meel tot 98 kil. beschuit zamenpersen. Het invoeren aan boord van de schepen van de middelen tot het bakken van machinaal brood zal langzamerhand de beschuit doen verdwijnen, die noch zoo gezond, noch zoo aangenaam is als gerezen deeg. Wij kunnen de beschuit van den heer Nasmyth, van Toronto, noemen, en er die van de heeren Huntley en Palmer van Reading bijvoegen, benevens die van Frenis van Bordeaux, de beschuit van de naamlooze vennootschap van de molens van Fuime en den heer Thébaud van Nantes, voor het leger in de Krim, en eindelijk de producten van den heer Betz-Penot van Hiclay, die eene bijzondere vermelding verdienen. De heer Betz-Penot heeft zich ten doel gesteld, het verbruik van maïs te bevorderen; hij stelt eerst witte, geele en roode maïs ten toon, geheel afgepeld en meel van diezelfde graansoorten. Door middelen, die hij niet doet kennen, heeft hij aan dat meel den eigenaardigen smaak ontnomen en hij heeft het vervolgens in aanmerkelijke hoeveelheid tusschen brood en beschuit gemengd, dat er echter zeer goed en smakelijk uitziet.

Eene andere bewerking van maïs is door de heeren Brown en Polson geschiedt, die door eene bijzondere behandeling er in geslaagd zijn van 100 kil. graan 48 kil. zeer goede stijfsel te maken, benevens 4 kil. stijfselhoudende stoffen, 22 kil. vezelstof en 18 kil. vet meel, die allen zeer goed zijn om vee te mesten. Hunne wijze van bewerking, die bestaat in het stampen van in water geweekte maïs, die vervolgens gezift wordt, daarna geweekt en eindelijk gezuiverd, levert eene der belangrijkste resultaten op, die men kan aanwijzen.

Niets nieuws in de toestellen tot pellen; men kan slechts wijzen op de uitvinding van den heer Huck, om de zemelen in eene tweede rasp te doen, waardoor de opbrengst met 2 à 3 pCt. wordt vermeerderd. De toestellen van de heeren Huck, Holtz en Saint-Etienne volgen in deze rangorde op elkander, wat de constructie en de goedkoopheid betreft. De reeks peltoestellen bestaat, zoo als men weet, uit een wasscher, eene mechanische rasp met cylindervormigen trommel, die van zaagtanden voorzien is, schep-emmertjes om de bast op te heffen, zeven om ze te wasschen, en de zemelen door te zijgen. De zeven van Saint-Etienne zijn horizontaal, even schuins gebogen en op elkander gestapeld. Het water komt door de bovenste zeef in; de bast, van onder in de bovenste zeef geplaatst, wordt methodisch gewasschen. De zeven van de heeren Stoltz en Huck bestaan uit drie steeds kleiner wordende cylinders, gewikkeld in fijner wordende metalen platen, waarin zich een agitator en een van borstel voorzienen boom bevinden. Deze toestellen, vooral dat van den heer Huck, is aanbevelenswaardig voor planters onder de keerkringen; alleen door hunne toestellen

(en de prijs is zeer gematigd) zullen zij zich voortaan van de Europesche markt kunnen verzekeren voor hunne schoone en talrijke soorten meelvruchten.

Wat de producten betreft, kunnen wij wijzen op het aardappelen-meel van de fabriek te Vic-sur-Aisne (van de heeren Gardin-Huvinot), die van den heer Bergeret de Roanne, Claudin (Haute-Vienne), Lebleis (Finistère) en Paisant de Pont-l'Abbé. De heer Grollemund stelt naast zijn aardappelen-meel ook aardappelen-siroop ten toon; de schoonste producten in dat soort zijn ongetwijfeld die van den heer Defontaine van Marquette-lès-Lille. De stroop, die vroeger veel gebruikt werd, ziet zijn vertier verminderen door den ontzettenden prijs van de grondstof; deze stroop wordt gebruikt in bier en wijnen, om de suikerdeelen te vermeerderen en ook om de melassie te vervalschen en blank te maken, in sommige landen, om dranken te verzoeten. Men ziet deze fabriekatie zonder groot leedwezen verdwijnen. Het aardappel-meel dient nog om kunstgom te maken voor zekere vakken. Men gebruikt ze ook om de tapioca, sago en in een woord alle kostbare en aromatische meelsoorten der keerkringslanden na te maken, spijzen te bereiden, die om der grootsche namen en, tegen hooge prijzen, worden verkocht, en die niet smakelijk zijn; wij zullen ons niet verder op dat gebied begeven.

Wij zullen ons ook niet bezig houden met het stijfsel van meelsoorten, als voedingsstof; want het gebruik daarvan heeft meer betrekking op de huishoudkunde en de bereiding van stoffen; maar de bereiding levert eenige bijzonderheden op, die wij willen doen uitkomen.

Het graanmeel bevat voornamelijk, behalve 12 à 18 pCt. plantwater, stijfsel en kleefstof in afwisselende hoeveelheden: het witte Provencaalsche graan, dat 76 deelen stijfsel en 11 deelen kleefstof bevat, en het harde koorn van Venezuela, dat 58 deelen stijfsel en 23 deelen kleefsel houdt, nemen de twee uiterste trappen van de schaal. De kleefstof is het voedzame gedeelte van het graan en is bijna gelijk aan vleesch. Vroeger wist men den stijfsel niet uit het graan te trekken, dan door de rottende gisting van de kleefstof, die deze vernielt; dit middel, dat zeer ongezond is, wordt nog maar al te dikwijls aangewend en vernielt groote hoeveelheden voedingsstof. De heer Martin, van Vervins, heeft eene machine uitgevonden, die de deeg kneedt als om brood te maken onder eene straal water, die de stijfsel weg doet vloeijen; de kleefstof blijft achter als een grijs, vezelachtig, elastiek en versch deeg. Eene der grootste bezwaren van dit fabrikaat, bestond in het nuttig aanwenden van de kleefstof, die thans eene der meest gezochte voedingsmiddelen is. De heeren gebroeders Véron, van Poitiers, wisten ze te droogen en tot korrels te vormen en er alzoo eene hoogst voedende, lekkere en lang houdbare gort van te maken, terwijl het den heer Martin gelukte ze in de broodfabrikatie te doen gebruiken, waardoor het brood ligter, verteerbaarder en voedender wordt en om ze vervolgens in de macaroni en vermicelle te mengen. Deze voedende stoffen zijn hare vastheid, smaak en voedzaamheid grootendeels aan de kleefstof verschuldigd; zij kunnen alleen van hard graan worden bereid, dat rijk aan kleefstof is. De heer Martin heeft het bewijs daarvan geleverd, door met zacht meel en versche kleefstof vermicelle en macaroni te fabriceren, welke die van Genua, Florence en Napels in smaak en ligtheid te boven gaan en die hoogst stevig en hard zijn.

Deze bewerkingen zullen, naar wij meenen, spoedig en met voordeel bij de groote broodbakkerijen nagevolgd worden. Daar kan de kleefstof alleen tot groot nut van den verbruiker worden aangewend, want hij moet in de vermicelle en macaroni even als in brood geheel versch gebruikt worden, anders bederft zij. De bijvoeging van kleefstof zal het brood zeer verbeteren en er den prijs nog van kunnen doen dalen, terwijl de stijfsel en de vermicelle en macaroni zeer goede handels-artikelen zijn.

De toestellen van de heeren Martin en Véron worden niet ten toon gesteld, maar alleen de schoone producten, de tot korrels gevormde kleefstof en de kleefstofsoep van de heeren Véron; de overschoone stijfsel en drooge kleefstof, meel van kleefstof bereid, beschuit en vermicelle en macaroni vermengd met kleefstof en eindelijk brood enkel van kleefstof gebakken, van den heer Martin, moeten de aandacht trekken van elken bezoeker van de Tentoonstelling.

De molens van Alby (Turn) hebben heerlijke vermicelle en macaroni gezonden: wij moeten nog de schoone producten van de heeren Bertrand van Lyon, en Ed. Noël du Nord vermelden; de goede stijfsel van den heer Morel van Saint Denis, en de macaroni en vermicelle van den heer Bouder van Parijs, die de uitmuntende hoedanigheid van zijne waren bewijst, door eene kist ten toon te stellen, die van San Francisco is terug gekeerd, zonder in het minst te zijn bedorven. Italia handhaaft zijn ouden roem door de vermicelle en macaroni van de heeren Valdeltaro van Genua, Dolfi en Balli van Florence, Filippi van Livorno, Jacomelli van Pistoia en vooral van F. Paoletti van Pisa.

Naast deze kostbare voedingsmiddelen, die dagelijks meer en meer in verbruik toenemen en die door den geruimen tijd, waarin zij bewaard kunnen worden, zelfs onder allerlei omstandigheden, een nuttigen voorraad kunnen opleveren, moeten wij nog eene nieuwe industrie vermelden, die zich evenreens meer uitbreidt. De meelgroenten (erwten, boonen, linzen, enz.), die voedzamer zijn dan graan en wier kultuur dagelijks op alle punten van den aardbol toeneemt, hebben alleen het bezwaar, dat zij niet ligt te verteren zijn; door het pellen van hunne harde en als perkamenten schellen ontdaan, worden zij integendeel verfrisschend en ligt te verteeren. De consumtie maakt er zich dan ook dagelijks meester van en men moet den heer Groidt geluk wenschen met de pogingen, door hem het eerst op dat gebied gedaan.

Wij moeten ook het kastanjemeel niet vergeten, dat in zekere landen, als Corsika, Sardinie, Sicilie, Toscane en het Zuiden van Frankrijk, rijke en talrijke producten oplevert, die met voordeel kunnen gevoegd worden bij de massa hulpbronnen tot volksvoeding.

Buitenland.

ALGEMEEN OVERZIGT.

Uit Dantzig wordt in eene telegrafische depêche dd. 20 September gemeld: De *Vulture*, welke Nargen den 18den verlaten had, is hier aangekomen. Er waren geene nieuwe krijgsverrigtingen voorgevallen en de positie der geallieerde vloot bleef dezelfde.

De *Vulture* zou heden avond weder vertrekken.

Het nieuws uit de Krim blijft, in afwachting der rapporten, betreffende de inneming van de zuidzijde van Sebastopol, uiterst schaarsch. De gisteren medegedeelde depêche van Pelissier toch bepaalt zich slechts tot een oppervlakkig overzigt van den staat der militaire établissementen van de vesting, na de bezetting door de geallieerden. Daaruit blijkt, dat de Russen eene groote hoeveelheid oorlogsmaterieel hebben moeten achterlaten.

De depêche van de *Preuss. Corresp.*, meldende het opstanden zijnde vertrek van den Czaar naar de Krim, blijft aan de verschillende bladen steeds aanleiding geven tot allerlei beschouwingen. Daar al die redeneringen niet meer dan veronderstellingen zijn, zal het beste wezen af te wachten wat de tijd ons van deze reis zal leeren. Overigens zijn reeds vroeger herhaaldelijk dergelijke geruchten in omloop gebragt, welke evenwel niet verwezenlijkt zijn geworden. Zooveel is zeker, dat de *Patrie* thans op zijne beurt zegt, dat te Odessa de tijding was ontvangen, dat de Czaar aldaar binnen kort zou komen.

Sedert de jongste uit Sebastopol ontvangen depêches, dus schrijft men uit St. Petersburg, bewaart de Russische drukpers een opmerkelijk stilzwijgen. De slag, ofschoon hij niet onverwacht kwam, heeft niettemin zwaar getroffen. Men geeft zich wel den schijn, alsof het verlies van Sebastopol niet veel te beduiden had; maar dit kan toch het gewigt der gebeurtenis niet verminderen; Nikolajeff zal voortaan de hoofdzetel zijn voor al wat de vloot der Zwarte Zee betreft. Al de heerlijke voorspiegelingen van Aisowski, betreffende de groote verrigtingen der Russische vloot in de Zwarte Zee en tot verheerlijking dier vloot en van Sebastopol, zijn thans voor de Russen in rook verdwenen.

De metropolitaan van Sebastopol, Agaphangel, heeft van den Keizer van Rusland voor zijn ijver, om de troepen gedurende de belegering door gebeden en inzegeningen aan te vuren tot verdediging der vesting, de Panagia met brillanten ontvangen.

Uit Frankrijk valt alleen te melden, dat een honderdtal naar Nizza uitgewekene Fransche socialisten getracht hebben in het departement Var te dringen. De tegenwoordigheid van eenige soldaten, op het punt waar de hoofden de grenzen wilden overschrijden, was voldoende om hen uiteen te doen gaan, zonder dat het zelfs tot eene botsing is gekomen. Op Sardinisch grondgebied hebben dien ten gevolge eenige arrestatien plaats gehad.

Het bevestigt zich dat de moeijelijkheden tusschen Napels en de Westersche mogendheden op het punt zijn vereffend te worden. Deze schikking moet men aan het Weener kabinet verschuldigd zijn. De *Times* meldt dan ook, dat de heer Mazza, directeur van de geheime politie te Napels, zijn ontslag heeft gekregen, deels tengevolge van de reclames van het Engelsche gouvernement. De heer Mazza is dezelfde persoon, die den prins Satriano eene dreigende boodschap zond, omdat een attaché bij het Britsch gezantschap bij dezen een bezoek in zijne loge had afgelegd. Ook wordt aan hem de wederinvoering van de bastonnade toegeschreven. Men gaat thans reeds zoover van te beweren, dat het Engelsche eskader, dat Portsmouth verlaten heeft, niet naar Napels bestemd is, maar uitgezonden is om de zeeroovers van het Riff te tuchtigen, hoewel het zeker niet gebruikelijk is driedekkers van 120 stukken tegen zeeschuimers uit te zenden.

De *Vezuvius*, welke Napels ll. Dingsdag verlaten had, is te Marseille aangekomen, het berigt medebrengende, dat de ministers van politie en oorlog zijn afgezet en reeds vervangen. Het gerucht liep, dat Filangieri president van den raad zou worden.

In eene telegrafische depêche uit Londen dd. 21 Sept. wordt gemeld: De *Times* behelst tijdingen uit Lissabon van den 16den. Dien dag had de krooning van den koning plaats gehad. De geestdrift der natie was groot. De ministers zullen hunne vroegere staatkunde vervolgen.

De telegraaf was ingewijd.

Brieven uit Madrid melden dat de Koningin weigerde de personen, die volgens het nieuwe reglement als ambtenaren van het paleis zijn aangewezen, in hare tegenwoordigheid toe te laten.

In de eerste regelmatige zitting der Beijersche kamer van afgevaardigden, deelde de minister van finantiën het herziene budget mede, blijkens hetwelk eene bezuiniging van 1 millioen guldens is erlangd.

Uit Birmah verneemt men dat de zending naar Ava tot 1 Aug. was uitgesteld, omdat de stoomboot met de geschenken voor den Koning nog niet was aangekomen. In Rangoon wilde men eene stoombootmaatschappij vormen, met het doel de Birmannische mail over Madras in plaats van zoo als tot nog toe over Calcutta te verzenden.

In het presidentschap Bombay hadden zich 200 Rohillas, zeer stoutmoedige avonturiers, van een klein fort bij het dorp Khurda meester gemaakt; zij schenen besloten hun leven duur te zullen verkoopen. Er waren troepen tegen hen afgezonden. Het 14de regement ligte dragonders had bevel ontvangen zich ter inscheping naar de Krim gereed te houden.

Dat de keuze van lord Dalhousie's opvolger in Indië niet bevallen zoude, had men reeds vooruitgezien, en thans drukken zich de bladen van Bombay, Madras en Calcutta over dit onderwerp met eene rondborstigheid uit, welke de zedelijke acclimatisering van lord Canning eenigzins moeijelijk zal maken. Men had bijna met zekerheid op de benoeming tot gouverneur-generaal, van lord Elgin, van wiens kunde omtrent al wat koloniën betreft men overtuigd is, gerekend; en wanneer men al aan de mogelijkheid gelooft, dat lord Canning als een tweede Wellesley of Bentinck regeren en hen welligt overschaduwen kan, zoo houdt men het toch voor eene gewaagde proef een man aan het hoofd van een rijk te stellen, dat meer dan 150 millioen zielen telt, omdat hij zich als postmeester-generaal goed gedragen heeft.

Binnenland.

Staten-Generaal.

Tweede Kamer.

ZITTING VAN ZATURDAG, 22 SEPTEMBER.

In deze zitting zijn ingekomen twee missives van den Minister van Koloniën ten geleide van nadere inlichtingen op het rapport der commissie van de Kamer, in wier handen waren gesteld de verslagen van den toestand onzer bezittingen in West-Indie, over 1851 en 1852. — Drukken, ronddeelen en in handen gesteld eener commissie van vijf leden, bestaande uit de heeren van Hoëvell, Stolte, Mackay, van Franck en Eryben.

De VOORZITTER deelt mede, dat het ontwerp-adres, in antwoord op de Troonrede, gereed is en ter tafel wordt gebragt. — Verzending naar de afdeelingen, zullende zich deze onmiddelijk met het onderzoek daarvan bezig houden.

De zitting wordt inmiddels tot 2½ ure geschorst.

De zitting wordt hervat.

De VOORZITTER geeft kennis, dat het nieuw benoemde lid der Kamer voor 's Gravenhage, de heer Groen van Prinsterer, zijne geloofsbrieven ingezonden heeft. In handen gesteld eener commissie, uit drie leden bestaande, te wezen de heeren Dullert, Heemskerk en Jespers, ten einde daarop in de volgende zitting rapport uit te brengen. — De VOORZITTER deelt mede dat het ontwerp-adres naar aanleiding van de overwegingen in de afdeelingen gewijzigd en vastgesteld is. — Drukken, ronddeelen en beraadslaging bepaald op aanst. Maandag 's morgens ten 11 ure. De beraadslagingen over de quaestie betreffende den heer Bots zijn bepaald na die over het adres.

's Gravenhage, 22 September.

Z. M. heeft verleend de volgende pensioenen, als aan: J. C. Lijnslager, ontvanger der in- en uitgaande regten en accijnsen te 's Hertogenbosch, *f* 4000; M. Kallewaard, commies der 1ste klasse bij 's Rijks belastingen te Vlissingen, *f* 417; A. Weetniet, id. 3de klasse te Texel, *f* 246; B. C. van Marle, wed. van L. Hessels, in leven ontvanger der dir. belastingen en accijnsen te Dalen, *f* 198; B. J. Schelts, wed. van A. R. Middendorp, in leven commies der 2de klasse bij 's Rijks belast. te Meeden, *f* 146; C. Serker, wed. van A. Weller, in leven brievenbesteller aan het postkantoor te Alkmaar, *f* 52; J. W., F. H., H., G. A. en J. W. von Boddien, minderjarige kinderen van J. A. baronesse Sloet van Oldruitenborgh, eerder wed. van Mr. F. von Boddien, onder voogdij van hunne moeder, gehuwd met B. J. Dibbetz, in leven ontvanger der registratie en domeinen te Vollenhoven, *f* 318; J. Guyot, wed. van Mr. G. Andrew, in leven ontvanger der registratie te Veendam *f* 216; B. Meeuwissen, wed. van H. Doronslen, in leven commies te paard bij 's Rijks belastingen, *f* 404. E. van der Rijke, wed. van J. van Daalen, in leven 4de commies aan het postkantoor te Utrecht, *f* 320.

Z. M. heeft: 1o. eervol ontslag verleend, op verzoek, aan G. Preusting, als heemraad van het polderdistrict Herwen, Aerdt en Pannerden, provincie Gelderland; aan J. Hitserts, als heemraad van den polder Heenvliet, provincie Zuidholland; aan Mr. G. Dumbar, als heemraad van het 7de dijksdistrict van Overijssel; 2o. benoemd: tot lid van het heemraadschap van den Rosendaalschen en Steenbergschen Vliet wegens de scheepvaart, Mr. F. J. H. van Gilse: tot heemraad van het Nieuwland van Goidschalxoord, S. van Dijk; tot lid van het polderbestuur van Nieuw Mathenesse, M. F. J. Cool; tot gezworens van den polder de Vier Bannen van Duiveland, J. Romeijn en D. Hallingse; tot gezworen van den polder Dreischor, J. Klompe; tot gezworen van den polder Beddewaarde, D. van der Maas; tot gezworen van de watering Scherpenisse c. a., J. Rijstenbel Az.; in het Dorpster Zijlvest, tot schepper van de noordzijde van Appingadam J. Q. Cleveringa; tot schepper van de zuidzijde van Appingadam A. R. van der Zwaag; van Loppersum

[illegible] Zandt, E. E. Cleveringa; van Oldersum of ten Post, K. D. Groeneveld; van Wirdum, S. K. Dijkema; in het Slochter Zijlvest, tot schepper van de oostzijde van Slochteren Jhr. W. Hora Siccama van Slochteren; van de westzijde van Slochteren, D. R. Tamminga; van Colham, R. J. Hamminga; van Westeremden, L. J. Arkema; in het Scharmer Zijlvest, tot schepper van ten Boer, J. J. van der Molen; van de Groote Harkstede, Jhr. Mr. J. Hora Sissama van de Harkstede; van Scharmer, Mr. J. D. Tresling; van Woltersum, E. W. Evenhuis; van het Oosterstads Hamrik, A. W. Hoeksema.

Z. M. heeft tot burgemeester der gemeente Hedikhuizen benoemd H. van Falier; en aan F. A. Linse, op zijn verzoek, eervol ontslag verleend als kapitein bij de dienstdoende schutterij te Amsterdam.

Z. M. heeft aan P. A. Kuvel, gewezen geregtsdienaar te Hoorn, een pensioen verleend ten bedrage van *f* 197 's jaars.

Z. M. heeft, op verzoek, aan den majoor der infanterie van het leger in O.-I., A. H. J. G. van Hamel, thans met verlof hier te lande, een eervol ontslag verleend uit Zr. Ms. militaire dienst, onder toekenning van pensioen; benevens vergunning tot het blijven dragen van de activiteits-uniform van het wapen, waarbij hij laatstelijk heeft gediend.

Z. M. heeft aan den gepensioneerden kolonel der infanterie van het leger in Oost-Indie, J. B. J. Sutherland, vergunning verleend tot het blijven dragen van de activiteits-uniform van het wapen, waarbij hij laatst heeft gediend.

Eene Commissie van leden van de Eerste Kamer der Staten-Generaal heeft gister het door die Kamer vastgestelde adres van antwoord op de Troonrede, bij de opening der tegenwoordige zitting, aan den Koning aangeboden. Door Z. M. is op dit adres het volgende geantwoord:

MIJNE HEEREN!

Het strekt Mij tot groot genoegen, de Eerste Kamer weder als altijd gereed te vinden om met Mijne Regering, onder bijstand van God, de belangen van het dierbaar Vaderland te helpen bevorderen.

Ik verzoek U Haar daarvoor Mijnen bijzonderen dank over te brengen.

Met veel deelneming zal zeker algemeen het berigt vernomen worden, van het overlijden van den Edel Hoog Achtbaren heer Mr. J. Op den Hooff, onlangs benoemd tot President van den Hoogen Raad der Nederlanden, nadat hij vele jaren de waardigheid van Vice-President, onder het voorzitterschap van den afgetreden heer Mr. W. B. Donker Curtius, bij dien Raad had bekleed. Eergisteren had hij den eed in zijne nieuwe hooge betrekking afgelegd en men zag spoedig zijne installatie te gemoet. De heer Op den Hooff is in den afgeloopen nacht door eene beroerte getroffen. Het smartelijke van dit afsterven wordt door de zoo even vermelde omstandigheden nog vermeerderd. Neêrlands magistratuur heeft op 't onverwachts hem verloren, die, naar menschelijk inzien geroepen was, lange aan het hoofd daarvan te staan. Zijn achtbaar, menschlievend en minzaam karakter, zijne veelomvattende kennis en gave van wel te spreken, zij zijn op zijne langdurige loopbaan van verschillende betrekkingen gebleken.

Volksvertegenwoordiger gedurende moeijelijke tijdsomstandigheden, onderscheidde hij zich steeds door een bedaarden onafhankelijken geest, door het wijzen op eene verlichte handel-staatkunde, als geschikt om de bronnen van Neêrlands handel te verlevendigen en was menige zijner redevoeringen als blijvende gedenkstukken aan te merken van heldere voorstelling, krachtigen, maar altoos heuschen toon en grondige kennis van zaken.

In de hoogste regterlijke vierschaar getreden kenschetste hij zich door onbezweken toewijding aan zijne nieuwe roeping, door vaardigheid van begrip en waardigheid van leiding. Het is in den eersten oogenblik wel niet mogelijk alles te vermelden wat ter eere van den overledene te zeggen valt; meer breedvoerig levensberigt nopens hem zal wel niet ontbreken, genoeg zij het te verzekeren dat het zoo plotseling verlies van dezen edelen man, zoo trouw aan al zijne pligten, zoo goedhartig en rond, algemeen diep wordt gevoeld.

De heer Op den Hooff was den 5den Maart 1795 te Vianen geboren, en had dus den ouderdom van 60 jaren bereikt.

Door den heer G. Tieboel en Comp. is op de Heerengracht eene nieuwe diligence-dienst in werking gesteld van 's Hage over Leiden tot Woerden, vice-versa, die onmiddellijk in verband staat met den spoortrein van Woerden naar Utrecht en Gelderland, waardoor het reizend publiek in de gelegenheid wordt gesteld, om des morgens ten 7½ ure uit de residentie naar Leiden te kunnen vertrekken. Dat zulks voor de gemeenschap zeer bevorderlijk is, lijdt geen twijfel, wanneer men in aanmerking neemt, dat men thans eerst ten 9 ure van hier naar Amsterdam per spoortrein kan vertrekken: men hoopt dat deze nieuwe onderneming slagen zal door eene drukke deelneming en in staat zal worden gesteld deze nieuwe gelegenheid van vervoer te kunnen behouden.

---

* In de residentie zijn aangekomen en aan het hôtel de *Bellevue* afgestapt de heeren Julius en Stanislas van Stadnicki, beiden komende van Warschau.

---

* Gisteren is voor de tweede maal van de steurharingvisscherij te Scheveningen aangekomen de pink *Arnoldina Marie* van den heer E. A. Maas, met eene lading van 35,000 stuks haring.

Volgens een berigt van Zr. Ms. consul-generaal te Port-au-Prince, dd. 26 Augustus jl., is de oogst van koffij dit jaar op Haïti vrij gunstig geweest. Van 1 Augustus 1854 tot op 1 Augustus jl. heeft het ⅕ aan de regering ongeveer 10 millioen ponden opgebragt, zoodat de oogst ongeveer 50 millioen ponden heeft opgeleverd.

De nieuwe oogst begint, in kleine hoeveelheid, uit het [illegible] binnen te komen.

De [illegible] gedurende het jaar aanzienlijk geweest.

hetgeen eene groote daling der prijzen van de handelsartikelen veroorzaakt.

Het Departement van Financiën heeft de volgende OPGAVE van de op 15 September 1855 in de onderstaande entrepôts aanwezige hoeveelheid der navolgende goederen, publiek gemaakt.

GOEDEREN.	Maatstaf.	ENTREPOTS. Amsterdam.	Rotterdam.	Schiedam.	Dordrecht.	Middelburg.	TOTAAL.
Tarwe	lasten.	184	.	.	.	.	184
Rogge	id.	580	28	46	.	.	654
Gerst	id.	.	.	.	.	.	.
Boekweit	id.	.	.	.	.	.	.
Huiden	stuks.	10,563	.	.	.	.	10,563
Indigo	pond.	72,612	.	.	.	.	72,612
Rijst	id.	4,026,689	.	.	.	.	4,026,689
Suiker, ruwe	id.	13,051,728	8,645,239	1,143,099	884,018	1,495,010	25,219,103
Tabak, in rollen of bladen en ongeplette stelen	id.	492,614	904,502	.	.	.	1,397,116

Het R. C. armbestuur te Delft heeft aan den gemeenteraad aldaar bij missive te kennen gegeven, dat tengevolge der vermindering der jaarlijksche subsidie van *f* 9000 op 5875, verlang de bedeeling zal gestaakt moeten worden. Behalve de bijdragen, welke de gemeenteleden voor hunne armen en gestichten verstrekken, is er op den 11den Julij jl. aan de huizen van al de ingezetenen een buitengewone collecte gehouden, tengevolge waarvan, volgens meergenoemde missive, de bedeeling nog tot 3 October kan voortduren, op welk tijdstip, zoo het schijnt, alle hulpmiddelen voor dit jaar zijn uitgeput.

De aanzienlijke vestingwerken der stad Groningen, op de linie van Helpman, ondergaan thans eene aanzienlijke verbetering en verfraaijing. De hooge Hondsrug aldaar wordt aanzienlijk afgegraven en zoo doende een glacis aangelegd, dat nog gemist werd. Deze verbetering komt op een kleine *f* 60,000 te staan. (*H.*)

Rotterdam, 21 Sept. De gemeenteraad hield heden de gisteren aangekondigde zitting, die door 26 leden werd bijgewoond.

De ontwerp-verordening tot invordering der nieuwe directe belasting naar den tweeledigen grondslag der vermoedelijke vertering en der huurwaarde, werd daarin achtervolgens goedgekeurd en vastgesteld. Enkele punten gaven aanleiding tot eene korte discussie. Voornamelijk rezen bezwaren tegen art. 6, hetwelk bepaalt dat de aangiften der belastingschuldigen, in welke der klasse van vertering zij zich hebben geplaatst, beoordeeld worden door Burg. en Weth., die zich daarin door eene commissie uit den gemeenteraad doen voorlichten. Sommige leden bleven het overeenkomstig het oorspronkelijk voorstel der financiële commissie wenschelijker achten, om die commissie niet uitsluitend uit raadsleden zamen te stellen, vermits deze niet geacht kunnen worden met de vertering van alle standen bekend te zijn. Daartegen werd wederom de meening gesteld, dat men bezwaarlijk buiten den raad burgers zal vinden, die in zulk eene commissie zitting zullen willen nemen. Het artikel werd ten slotte met 18 tegen 8 stemmen aangenomen. De verordening zelve werd met 18 tegen 8 stemmen gearresteerd, en was daarmede deze reeds sedert zoo lang aanhangige gewigtige aangelegenheid ten einde gebragt. (*N. R. Ct.*

Tiel, 21 Sept. Gisteren heeft de arrond.-regtbank alhier uitspraak gedaan in de zaak van de heeren H. J. Lion, gepensioneerd adjunct-intendant bij het leger in Oost-Indiën, wonende te 's Hage, en D. van Haren Noman, boekdrukker te Bommel, de eerste beschuldigd van laster gepleegd tegen den heer P. van Rees, in het weekblad de *Indiër*, en de laatste van medepligtigheid aan dit misdrijf. De regtbank heeft de strafbaarheid van den eersten beklaagde aangenomen, en hem veroordeeld tot eene correctionele gevangenis van eene maand, *f* 25 boete en in de kosten van het regtsgeding, terwijl zij aan den heer van Rees de vrijheid gegeven heeft om afschriften van dit vonnis te doen aanplakken te Batavia, 's Gravenhage en Bommel. De heer van Haren Noman te Bommel werd vrijgesproken.

Zwolle, 20 Sept. Heden middag ten één ure heeft het Prov. Geregtshof in Overijssel in eene buitengewone civile teregtzitting uitspraak gedaan in zake van I. F. Warninck, R. C. priester en pastoor te Borne, aangeklaagd van in het openbaar godsdienst-plegtigheden te hebben verrigt, en daardoor in strijd met de wet gehandeld te hebben.

Het hof heeft bij deszelfs arrest beslist:

1o. dat voldoende blijkt, dat de zaak te Almelo aangebragt en behandeld is ter burgerlijke teregtzitting der regtbank aldaar, dat ook het vonnis van den eersten regter moet geacht worden ter burgerlijke teregtzitting te zijn uitgesproken, — doch dat de woorden in het hoofd van dat vonnis voorkomende, «regtdoende in strafzaken,» zijn erronneus.

2o. dat het Roomsch Catholijke kerkhof te Borne in den zin der wet niet is eene beslotene plaats, uithoofde van de geringe hoogte en het doorzigtig latwerk der poort, zich voor dat kerkhof bevindende; — hoezeer dan ook overigens de beukenheg, waarmede het verder is omgeven, genoegzaam is, om in den zin der Grondwet eene *beslotene plaats* daar te stellen, dat is eene zoodanige, waar hetgeen daar binnen voorvalt, is onttrokken aan het oog van dengene, die zich buiten bevindt.

3o. dat de eerste regter verkeerdelijk den beklaagde heeft ontslagen van alle regtsvervolging, vermits in deze burgerlijke zaak niet te pas komt een onderzoek naar de vraag, of hij met opzet, dan wel uit onwetendheid de wet heeft overtreden.

Diensvolgens heeft het hof het vonnis van den eersten regter vernietigd, en op nieuw regtdoende verklaard, dat de beklaagde in strijd heeft gehandeld met de wet, en hem veroordeeld in alle kosten der procedure.

Eindhoven, 17 Sept. In den avond van Zondag ll. omstreeks 8 ure, ontstond er brand ten huize van de wed. Slaats, landbouwster te Tongelre, gehucht Urkhoven; de geheele huizing, stal, schuur schop, benevens de voorraad van granen, hooi, turf en hout en een groot gedeelte van den inboedel zijn door de vlammen vernield; tevens zijn in den brand omgekomen een os, twee maalkalveren, twee vette varkens en twee geiten; de oorzaak van den brand schijnt onbekend; het huis c. a. toebehoorende aan zekeren van Lith te Zes-Gehuchten is, zoo men zegt, tegen brandschade verzekerd; doch niets van den inboedel dier arme weduwe; door de ijverige medewerking en de gepaste bemoeijingen onzer Maréchaussées is 't nog gelukt sommige stukken huisraad en andere voorwerpen uit de vlammen te redden; de brand had bijna twee uren geduurd en de zorg om de belendende huizen te bewaren, was oorzaak van het grootendeels verbranden van den inboedel, den voorraad en de beesten in voormeld huis c. a. De gissingen, welke omtrent de oorzaak van den brand gemaakt worden, loopen ver uiteen en leiden tot geene bepaalde uitkomst.

Sneek, 18 Sept. In den gemeenteraad alhier is besloten tot afschaffing van de plaatselijke belasting op het gemaal, voor zoo verre de tarwe betreft, zijnde die op de rogge reeds ten vorigen jaren afgeschaft, tot verhooging van de opcenten op de grond- en personele belasting, tot het maximum, en op het buiten- en binnenlandsche gedistilleerd tot anderhalf maal van den rijks-accijns, en van den wijn en kunstwijn tot *f* 12 het vat.

Publieke Vermakelijkheden.

Kon. Fransche Schouwb., Maandag 24 Sept. 7 ure.
LE PRÉ AUX CLERCS opéra comique en 3 actes; musique d'Herolds; LE DUEL AUX MAUVIELLES, vaudeville.

Prijs-Courant der Effecten.

AMSTERDAM, 22 September, 1855.

Nederland.	Pct.	
Ned. W. Schuld.	$2\frac{1}{2}$	$63\frac{13}{16}$ $\frac{3}{4}$
Dito Certificat.	3	76
Dito Dito.	4	$93\frac{3}{8}$
O. I. Leening	4	
Amort. Syndic.	$3\frac{1}{2}$	
Hand.-Maats.	$4\frac{1}{2}$	
Belgie.		
Certificaten	$2\frac{1}{2}$	
Dº *Rotschild*	$2\frac{1}{2}$	
Frankrijk.		
Obligatien	3	
Spanje.		
Nieuwe	1	$19\frac{1}{2}$ $\frac{7}{16}$
Dito Buitenl.	3	
Dº Binnenl. s/m.	3	$32\frac{3}{8}$ $\frac{5}{16}$ $\frac{3}{8}$
Bew. Sp. Com.		
Amort. Schuld.		
Portugal.		
Londen nieuwe.	3	$40\frac{5}{16}$
Dito uitgest.	4	

Rusland.	Pct.	
Hope 1798/1816	5	$101\frac{1}{4}$ $\frac{3}{8}$ $\frac{5}{16}$
Dito 1828/1829	5	$100\frac{1}{2}$
Cert. 1831/1838	5	
Dito Dito	$4\frac{1}{2}$	
Dito *Hope*	4	$75\frac{5}{16}$
Dito *Stieglitz*	4	
Dito dito 5e Ser.	4	
Dito 1854	5	$80\frac{5}{8}$
Inschr. Assig.	6	
Certific. dito.	6	
Polen.		
Obligatiën	4	$68\frac{1}{2}$
Oostenrijk.		
Metaliek	5	[illegible] $\frac{1}{16}$
Dito bet. Amst.	[illegible]	$74\frac{1}{2}$
Dito Nation.	5	$67\frac{1}{2}$ $\frac{7}{16}$
Dito 1847	$2\frac{1}{2}$	
Dito 1851/1852	$2\frac{1}{2}$	$82\frac{1}{2}$

Am. Rank-act. $1\frac{7}{8}$, $1\frac{3}{16}$; Origin. $1\frac{3}{4}$, $\frac{11}{16}$; Braz. bij Roths. p. s. 500. 5 pct. $99\frac{1}{4}$; Mexic., te Lond. 3 pct. $20\frac{15}{16}$; dito Onb. $20\frac{7}{8}$.

Zonder eenig nieuws was de markt vrij vast, doch levert bijna geen variatie op, alleen in Russen was de markt iets vaster.

Gedrukt bij C. H. SUSAN, Jr., te 's Gravenhage.